

48/27 Neml Suresi

1. "Tâ, Sîn" mukattaa harfleridir. Anlamı için bkz. www.fcr.com.tr/kuranaydinligi/hurufumukattaa

2. Ayet kelimesinin anlamı için bkz. 26/Şuarâ 2.

3. Ayette geçen 'şihap' (ışık veya ateş) ve 'kabes' (tutulan, tutam) kelimelerinden oluşan bu Arapça deyim Türkçemizdeki karşılığı meşale kelimesidir. Meşale, günümüzde törenlerde kullanılan ve içine konan yanıcı madde sayesinde yanan saplı bir aydınlatma aletidir. Ancak doğal ortamlarda bir tarafı yanan bir tarafından tutulup götürülen değnek veya oduna da meşale denmektedir (İbn Atıye, *el-Muharrer*; Mehmet Doğan, *Türkçe Sözlük*). Aydınlatmada kullanılması yaygın olsa da küreğin olmadığı ortamda ateşi başka bir yere taşımak için de kullanma yöntemi olmalı.

4. Ateşte olanın kim olduğu konusunda farklı görüşler öne sürülmüş ve Allah'ın nuru veya melek olduğu yönünde yorumlar yapılmıştır. Ancak biz ateşin olduğu yere Allah'ın tecelli ettiğini ve yanan ağaçlardan ilahî kelâmın duyulduğu düşüncesini, ateşin çevresinde olanın da Hz. Musa olduğu yönündeki görüşü bağlama daha uygun görüyoruz (Maverdî, *en-Nüket*; İzz b. Abdisselam, *et-Tefsir*).

5. Bu tür olağanüstü bilgileri sadece Süleyman (as) bilmemektedir. O, bu bilgileri babası Davud (as) peygamberden miras olarak almıştır. Davud'a (as) dağların ve kuşların boyun eğdirilmesinden bahseden ayetlerdeki kapalılık (38/Sad 17-20), bu ayetlerle açıklanmış olmalıdır. Gerçi hiçbir peygambere verilen olağanüstü ayetlerin (mucizelerin) diğerlerine verilenlerle tıpatıp aynı olması beklenemez. Fakat bu ayetlerdeki anlatım iki peygambere verilen olağanüstü ayetler arasında en azından bir benzerliğin olduğuna işaret etmektedir. Özellikle 15 ve 16. ayetlerde iki peygambere verilen ilimden ortak bahsedilmesi ve Süleyman Peygamber'in kuşdili vb. birçok bilgilerin sadece kendisine öğretildiğinden bahsetmemesi bu bakımdan anlamlıdır. Sanki 17. ayet bu genel anlatımın açıklaması olarak gelmiş gibi bir incelik sezilmektedir. Bu ifadelerle göre onlar, karıncaların ve cinlerin de dillerini bilmekte ve rüzgâra hükmetmektedirler (34 Sebe 10-14).

6. Hüdhüd: İbibik ya da çavuşkuşu olarak adlandırılan, sütlü kahverenginde, beyaz çizgileri olan, kafasının üzerinde taç şeklinde tüyleri bulunan bir kuştur. Kış sonunda ötmeye başlayarak bir bakıma baharın geldiğini müjdeler. Çavuşkuşu denmesi de son derece anlamlıdır. Çünkü çavuş, hem haberci hem de askerde manga komutanı demektir (Mehmet Doğan, *Türkçe Sözlük*, ibibik ve çavuşkuşu maddesi).

7. Sebeliler de Mekkeli müşrikler gibi Güneş'e secde etmelerini Allah'a yaklaştırma gerekçesi sayıyor olmalıydılar.

8. Arş kelimesi için bkz. 7/A'raf 54. 23. ayetle bu ayet birlikte düşünüldüğünde kuşun söylemi üzerine hükümdarın tahtıyla Allah'ın tahtı karşılaştırılmaktadır.

9. "İfrit", kurnaz, mahir, becerikli ve dâhi anlamlarına gelmektedir. Ancak burada özel isim değil de cine ait bir sıfat olduğunu düşünüyoruz. Bazı modern tefsirciler cini

pozitivist mantıkla yorumlamaya çalışsa da burada görünmez olabilen ve çok hızlı hareket edebilen varlıklardan bahsedildiği açıktır (Mevdudî, *Tefhim*).

10. Kastedilen kitap Hz. Süleyman'ın elindeki kitap olsaydı, bunu yapan Süleyman'ın kendisi olurdu. Dolayısıyla söz konusu kitap, Allah katındaki kitap, buna vakıf olan da melek olmalıdır. 18/Kehf 64-82. ayetlerde anlatılan olayda Hz. Musa'ya gaybi bilgiler öğreten kul da böyle biri olmalıdır. Çünkü peygamberin vâkıf olamadığı gaybî bilgiyi ona öğretecek olan ancak Allah katından bilgi getiren biri olabilir (Zemahşerî, *Keşşaf*). Dolayısıyla peygamberlerin cinlere muhtaç olmadığı, daha güçlü ve güvenilir olan meleklerin onlara yardımcı olduğuna işaret edilmiş olmalıdır.

11. Burada göz kırpmak anlamına gelen deyim, 14/İbrahim 43. ayette de kullanılmaktadır. Kitabın bilgisinin cinlerin bilgisinden daha ileri olduğu vurgulanmaktadır. Çünkü Mekkeli müşrikler dinlerini cinlere dayandırmaktadırlar.

12. Mücahid Hasan ve Taberî'ye göre bu ve devamındaki cümle Süleyman'ın (as) konuşmasıdır. Melikeyle kendilerinin durumunu karşılaştırmaktadır. Başka bir görüşe göre ise bu cümle kadın hükümdarın konuşmasının devamıdır ve Müslüman olduğunu itiraf etmesidir. Devamında gelen cümle ise onun daha önce müşrik olma nedenini izah eden ilahi bir açıklama kaydır (Taberî, *Camî'ul-Beyan*; Maverdî, *en-Nüket*; İbn Kesir, *Tefsir*).

13. “Uğursuzluğunuzun asıl sebebi sizin yaptıklarınızdır ve bu, Allah katında bilinmektedir. Başınıza gelince anlarsınız.” şeklinde imalı bir mesaj sezilmektedir.

14. Lût'un karısının helak olmasının sebebi konusunda bkz. 66/Tahrim 10-12.

15. Üzerlerine taş yağdırılmıştı. Bkz. 11/Hud 82, 83; 15/Hicr 74; 51/Zâriyât 31, 37.

16. Yaratılışın tekrarından kasıt, dünyada yaratmanın tekrarlanarak sürekli kılınması ve ahirette tekrar diriltme olayıdır. Gökten rızıklandırma yağmurun yağdırılmasıdır (Zemahşerî, *Keşşaf*; İbn Atiye, *el-Muharrer*). Garip gelebilir, ama rızıkın tamamı gökyüzüne bağlıdır. Çünkü yağmur olmasa yerdeki rızıklar da olmazdı.

17. “Gayb”ın anlamı için bkz. 68/Kalem 47.

18. “Eski çağların efsaneleri” diye çevirdiğimiz “esatîru'l-evvelin” deyiminin açıklaması için bkz. 46/Ahkaf 11 ve 17; ayrıca Zemahşerî, *Keşşaf*.

19. “Gayb”ın anlamı için bkz. 68/Kalem 47.

20. Ayetlere inanmak onların anlattığı gerçekler karşısında ikna olmak anlamındadır. Teslim olmak ise kavramsal anlamda Müslüman olmak diye anlaşılrsa da kelime anlamı itibarıyla gerçeği kabul etmek manasına gelmektedir. “Hakkı teslim etmek” tabiri bunun için iyi bir örnek kabul edilebilir. Gerçekler karşısında ikna olabilmek ve onları kabul etmek, bozulmamış, sağlıklı bir şuur ve vicdanı gerekli kılar. Çünkü gerçeği bulduktan sonra devam eden şüphe, önemli bir hastalıktır.

21. “Yerden çıkarılacak hayvan” ifadesi, bir sonraki paragrafla ilişkilendirilerek kıyamet alameti olarak yorumlanmış ve ayetin bağlamı göz önünde bulundurulmaksızın evrensel bir felakete dönüştürülerek anlamlandırılmıştır. İsrailiyat hikâyelerinden örülü birtakım yaratık tasvirleri kurgulanarak “Dâbbetü'l-Arz” şeklinde kavramlaştırılmıştır. Genelleştirmenin doğurduğu açmazı bertaraf etmek için de yeryüzünde hiçbir iyiliğin

kalmayacağı güne havale edilmiştir. Öyleki anlatılanlara bakınca Mekkeli müşriklerin ayetin muhatabı olmaktan çıkarıldığı görülecektir (Taberî, *Camiu'l-Beyan*; Zemahşerî, *Keşşaf*; Hamdi Yazır, *Hak Dini*). Oysa meşhur olan “Dabbetü'l-Arz” terkibi, 34/Sebe 14 ayetinde geçmektedir ve orada “ağaç kurdu” diye tercüme edilmektedir. Dolayısıyla bu ayet bir önceki ayetin devamıdır ve burada zikredilen “yerden çıkan hayvan” terkibi Mekkeli müşriklere; “Şimdi insanca yapılan uyarıyı anlamıyorsunuz ama hükmümüz geldiği zaman yerden bir hayvan çıkarırız da o size anlatır!” anlamında tehdit dolu bir imada bulunmaktadır. Tıpkı Hz. Süleyman’ın vefatını cinlere bir ağaç kurdunun fiilen anlatması gibi!